

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

De boekjes van A. HANS worden in alle scholen aanbevolen omdat zij oeiend en nuttig zijn en aan de kinderen van over land en volk vertellen. Dat reeds veel nummers drie- en viermaal herdrukt werden bewijst hoe A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK overal gevraagd wordt. Al de verscheen boekjes zijn nog verkrijgbaar. Ziehier eenige van de laatste titels :

581. Van veehoeder tot edelman. — 581b. De arme vioolspeler. — 582. Een soldaat in Abessinië. — 582a. De heks van Zuidkoot. — 583. Een onverwacht wederzien. — 584. Sinterklaas op het eiland. — 585. De jonge Berggids. — 586. Avonturen op Kerstavond. — 587. Een treffende belooning. — 588. Een angstige Drie-Koningenavond. — 589. De bekentenis van Jan Klarens. — 590. Het drama in de kerk. — 591. De stem van de Zee. — 592. De Weeze van 't Torenhof. — 593. De Dwingeland van 't Torenhof. — 594. De Vrek van de Ardennen. — 595. De Zeeroovers van Duinkerke. — 596. Het Drama op de Schelde. — 597. De boer van het Scheldehof. — 598. De Lotgevallen van Nellie Blanckaart. — 599. De nachtwaker van Borgdamme. — 600. Fritsje. — 601. Het verborgen gelddoosje. — 602. Naar den dieperik. — 603. Hoe Paul zijn vader redde. — 604. Het Geheim van den Eik. — 605. De Huichelaar van het Wolvenhof. — 606. De Zwarte tijd. — 607. De Kinderroof. — 608. Bannelingen naar Siberië. — 609. De dochter van den Banneling. — 610. De Verrader van zijn Vader. — 611. De Overste van de Cow-Boys. — 612. Een tocht onder den grond. — 613. Babbel-Klaas. — 614. De Schrik van Gerard. — 615. Een Zwerver in de Ardennen. — 616. De Klop op het Venster. — 617. De Zwarte Hond. — 618. Een trouwe Broeder. — 619. De Wraak van Dolf. — 620. De Heks van de Vogez. — 621. De Schat onder het kussen. — 622. Een onvergetelijke reis. — 623. Een veelbewogen Vacantie. — 624. Drie maanden Smokkelaar. — 625. Een vreemde ontmoeting. — 626. Een Jongen aan de Grens. — 627. De Dochter van den Schipper. — 628. Door Cow-boys gered. — 629. De Schurk. — 630. De Laatste Reis. — 631. Het Spook in de Ardennen. — 632. De Schaper van de Heide. — 633. Een gevecht om zijn Leven. — 634. Mislukt Verraad. — 635. Een vreemde avond. — 636. Een Rus in Vlaanderen. — 637. De Wachter van 't Zeehof. — 638. De Kerstavond van den Zwerver. — 639. De Oudejaarsavond van den Herder. — 640. De Cow-Boy van de Witte Hoeve. — 641. In den Sneeuwstorm. — 642. — De Zeeduivel. — 643. De Veroordeelde van Aardenburg. — 644. Het Berouw van den Roover. — 645. Het Kwakzalversoproer. — 646. Een Weldoener. — 647. De Jacht op den Dief. — 648. De Bedelaar van de Peel. — 649. Het Geblas inden Nacht.

Elke week verschijnt een nieuw boekje.

Vraag ze in de boekenwinkels en bij dagbladverkoopers.

PRIJS: 60 CENTIEMEN.

Drukkerij R. Bracke-Van Geert. Wetteren.

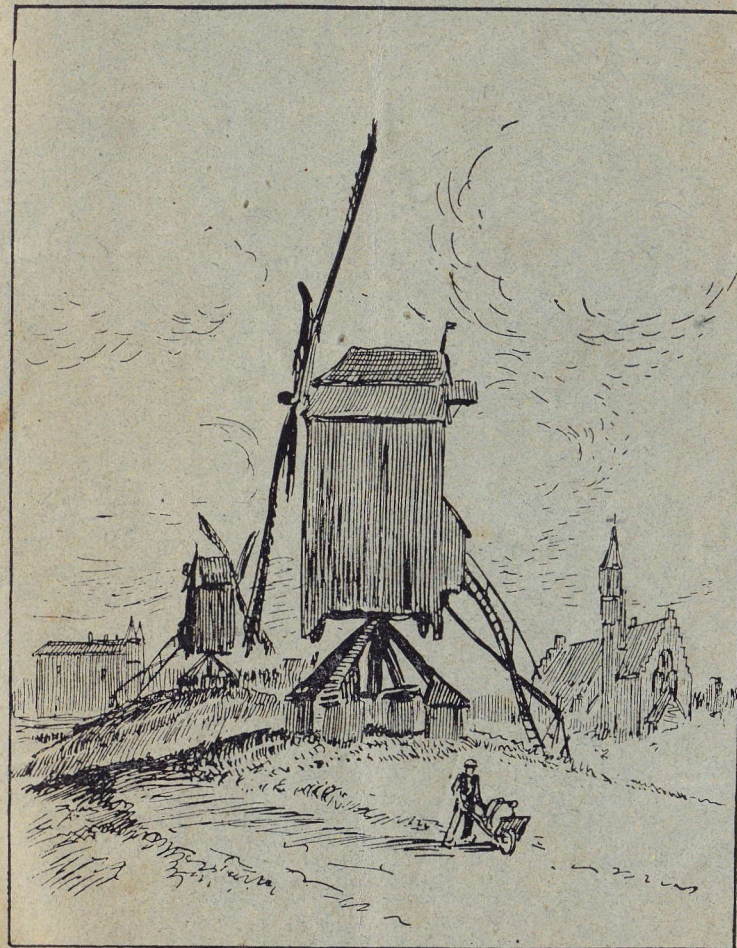
A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

Tweede druk.

Nr. 47.

A. HANS.

BRUGGE EN OMGEVING



Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Kontich.

BRUGGE EN OMGEVING

I.

— Eindelijk zitten we, zei mijnheer Blanke... Ge hebt daar een goed plaatsje, moeder! En Willem zit bij het venstertje. Nu heeft hij ook zijn zin...

De familie Blanke wilde een reisje door West-Vlaanderen doen. Ze woonde te Brussel... Vader, moeder, Annie, Helena en Maria, de drie dochttertjes en Willem, de zoon, tevens de jongste, hadden heel wat over dit uitstapje gepraat... en ook gestudeerd. Want vader wilde, dat het tochtje niet alleen aangenaam, maar ook leerzaam zou zijn, en daarom had hij met de kinderen kaarten van West-Vlaanderen bekeken, en eens met hen herhaald, wat ze op school geleerd hadden.

En nu zaten ze in den trein naar Brugge. 't Was een prachtige Septemberdag.

De trein vertrok... en de reis was begonnen. Allen waren zeer vroolijk. Ze zaten alleen in een afdeeling en konden rustig en gezellig babbelen. De trein stopte even te Aalst en Gent. Dan reed hij voorbij enkele dorpen, tot de heer Blanke opeens zei:

— Nu zijn we in West-Vlaanderen... We vliegen langs 't station Beernem. Hier in de buurt staan twee staatsgestichten die men vroeger en nog wel eens verbeteringsscholen noemde... Maar die naam is heelmaal verkeerd. Het zijn rijksopvoedingsgestichten. Het eene, dicht bij het station van Beernem is voor meisjes, het andere op het grondgebied van Ruiselede is voor jongens. Lang geleden, ja, dan leken ze wel op gevangenen, maar tegenwoordig verdienen ze ten volle den naam van tehuis en school. Veel kinderen, helaas, worden verwaarloosd. Ze hebben slechte ouders... en ze zouden zelf misdadigers kunnen worden. Daarom laat de regeering hen hier door goede meesters opvoeden. In die gestichten gaan ze op school en leeren ze een flink ambacht. En later kunnen ze als treffelijke menschen hun brood verdienen. Ze hebben daar flinke eetzaal, een boekerij, ruime klassen, goed ingerichte werkhuizen en tuinen. Bij elk gesticht is ook een hoeve. De kinderen hebben veel vrijheid. Ze voelen zich nu niet meer als gevangenen. Familieleden mogen hen bezoeken en de grooteren gaan ook dikwijls alleen wandelen. Die kinderen hebben recht op medelijden en steun. En hun mees-

ters en meesteressen zijn vol geduld en toewijding.

Nog sprak de familie Blanke hierover, toen Willem uitriep:

— Ik zie torens!

— Dat is Brugge, zei vader. En daar stappen we uit. Er is heel wat te zien...

Spoedig wandelden ze nu de oude hoofdplaats van West-Vlaanderen in, een der schoonste steden van Europa. En het wemelde er van vreemde toeristen. Deze brengen er heel wat nering en verteer in hotels, spijshuizen en winkels...

Al dadelijk was er te kijken. Vader wees de St. Salvatorskerk met haar dikken toren. Op een pleintje zagen de kinderen het standbeeld van Simon Stevens, den wiskundige uit de 16e eeuw. Van daar begaven ze zich naar O. L. Vrouwekerk en bewonderden er onder meer de praalgraven van Karel den Stoute en Maria van Bourgondië. En nu vertelde vader het volgende:

— Karel de Stoute regeerde in de 15e eeuw over de Nederlandsche gewesten en over Bourgondië in Frankrijk. Deze landen waren gescheiden door Lotharingen. Karel de Stoute wilde dit bij zijn gebied voegen en aldus een uitgestrekt rijk stichten, waarover hij vorst zijn zou. Maar de koning van Frankrijk, Lodewijk XI werkte uit naijver den Bourgondischen hertog tegen.

De keizer van Duitschland weigerde Karel den

Stoute tot koning te kronen. De reeds machtige hertog poogde toch zijn zin te krijgen. Hij ging de Zwitsers bevechten, maar verloor de slagen bij Grandson en Murten. Ofschoon zijn leger tot op 2000 weerbare mannen gesmolten was, zette Karel als een waanzinnige den oorlog voort. Hij sloeg 't beleg voor de stad Nancy. Zijn voornaamste raadsman Campo Basso pleegde verraad. Trouwe vrienden rieden den hertog zich terug te trekken, omdat ze begrepen, dat het door honger en ziekte afgemat leger, onmogelijk overwinnen kon. Campo Basso daarentegen sprak:

— Blijf en vertrouw op uw geluk!

En Karel luisterde naar den verrader. Hij bleef. Toen de slag begon, liep Campo Basso met 500 krijgslieden naar den vijand over. Karels leger werd vernietigd. Karel wilde zich door de vlucht redden. Toen hij echter over een toegevroren plas reed, brak het ijs onder de hoeven van het paard. Den volgende dag vond men Karels lijk, vastgevroren, gedeeltelijk door de wolven verslonden, in het ijs... Dat was 't einde van den machtigen en schatrijken vorst. Want voor Karel den Stoute was pracht nooit te veel. Aan zijn hof heerschte de grootste weelde. Ze aten daar de heerlijkste spijzen en dronken de kostbaarste wijnen.

Zestien schildknapen moesten den vorst te paard begeleiden of hem in zijn kamer gezelschap houden. De hertog had tien geneesheeren, vijftig voorsnij-

ders, vijftig broodbakkers, vijftig schenkers, veertig kamerdienaars, vijf en twintig schildknapen en verder een groote menigte andere dienaars, voor verschillend werk bestemd.

Als Karel oorlog voeren moest, heerschte ook in zijn kamp dezelfde weelde. Dan liet hij tenten en paviljoenen bouwen met gekleurde vensters. En zijn kamp was als een houten stad met straten, pleinen en markten. En tusschen de gevechten door vierde men schitterende feesten.

Na Karels nederlaag bij Grandson verzamelden de Zwitsers een rijken buit, o.a. 160 stukken goudlaken en zijde, een vergulden stoel, den degen van den hertog, ingelegd met zeven groote diamanten en evenveel robijnen, den eersten geslepen diamant, door den Bruggeling Lodewijk van Berkem, den uitvinder van 't diamantslijpen, aan den vorst gegeven. De Zwitsers maten elkander het geld met hoeden toe, maar kenden de waarde dier kostbaarheden niet. De diamant, die een waarde van een gansche provincie bezat, werd door den vinder voor een gulden verkocht. Goudlaken en zijden stoffen werden van de hand gedaan als grof lijnwaad.

Karel de Stoute werd eerst in de St. Joriskerk van Nancy begraven. In 1550 liet Karel V het gebeente van zijn voorvader naar Brugge overbrengen, alwaar het in St. Donaas werd bijgezet. Maar Philips II gelastte dat Karels overschot hier in de O. L. V.

kerk begraven zou worden. Hij liet deze graftombe oprichten.

— Hier was het dus ook waar, dat hoogmoed voor den val komt, zei moeder.

— Inderdaad, hernam de heer Blanke. Naast Karel den Stoute rust zijn dochter Maria van Bourgondië. Bij den slag van Nancy, zoo vertelt men, bevond zich ook de beroemde schilder Hans Memling. Hij vergezelde Karel den Stoute, die veel van kunst hield.

— O, dat hebben we in de Kinderbibliotheek gelezen! zei Annie. In « Het Weesje van Brugge ».

— Juist! Memling kwam van Nancy naar Brugge. Ziek en afgemat bereikte hij zijn woonplaats. Hij klopte aan St. Janshospitaal en werd daar ontvangen door zijn vriend Jan Floreins... Dank aan de goede zorgen genas Memling en hij schilderde voor het hospitaal vijf heerlijke stukken...

Men zag in de O. L. Vrouwekerk ook het wit marmeren O. L. Vrouwebeeld met het Kindeke Jezus van den Italiaanschen meester Michel-Angelo.

— Dit werd door den koopman Moeskroen aan de kerk geschonken, vertelde de heer Blanke. Eens toch was Brugge een rijke koopstad en hier woonde handelaars in huizen als paleizen. Velen beminde de kunst en zij waren ook godvruchtig en deden kostbare geschenken aan de kerken. Ook waren er die Godshuizen stichtten voor arme, oude

lieden... En tal dier Godshuizen bestaan nog en vormen eigenaardige hoekjes in 't oude Brugge. Vooral in de 14e en 15e eeuw was Brugge zeer welvarend. Het was verbonden met het Zwin, een diepe, breede zeegolf, langswaar schepen uit alle bekende deelen der wereld binnen kwamen. Maar het Zwin verzandde en te Brugge heerschte veel twist. Daardoor verviel de stad. De handel verplaatste zich naar Antwerpen. Uit dien bloeitijd heeft Brugge nu nog zoo veel prachtige gebouwen bewaard.

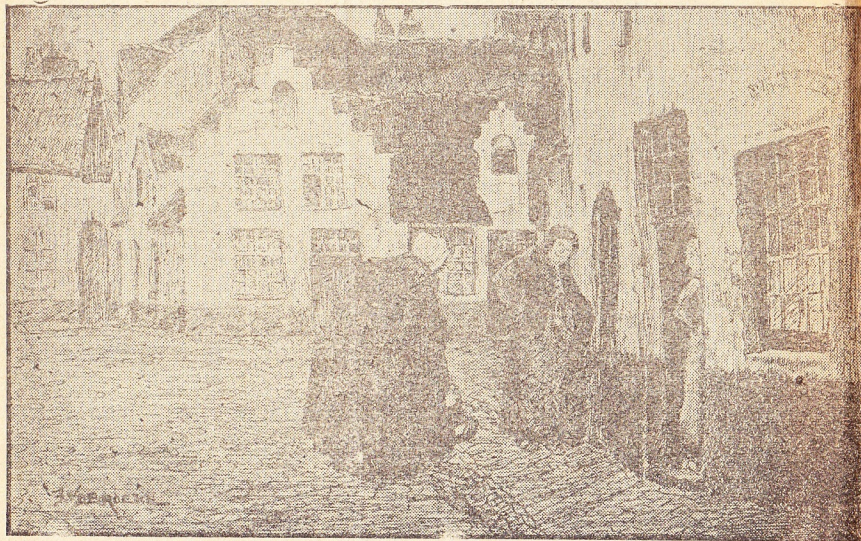
Onze reizigers bezochten dan tegenover de O. L. Vrouwekerk het St. Janshospitaal. Een deel van dit gesticht is wel 600 jaar oud en daar ziet men de ziekenzaal, waar men in de middeleeuwen de arme lieden verpleegde. De kinderen hadden ook veel belangstelling voor de oude apotheek met al haar schoone en eigenaardige potten en kommen, schabben en mortieren. Vader leidde hen bij Memlings schilderstukken.

Vervolgens wandelden ze naar 't Begijnhof. Daar stonden ze voor een der schilderachtige witte huisjes stil bij een spellewerkster, een vrouw die op een kussen vol spelden en klosjes met garen kant maakte.

— Net als grootmoeder in « Het Weesje van Brugge », zei Helena, die ook aan het boekje uit de Kinderbibliotheek dacht.

De heer Blanke vertelde de legende van de kant nog eens over.

— Een meisje van Brugge wilde op een winter-
namiddag haar verloofde, in een naburig dorp, be-
zoeken. Ze moest door een bosch, waar de boo-
men met rijp overdekt waren. Het meisje, dat met
naaldwerk bezig was om geen tijd te verliezen, wil-



de met fijne draden zulke schoone figuren als van
den rijp maken. Dadelijk probeerde ze het. En 't
lukte... Ze maakte de eerste kant. Alle rijke da-
mes uit Brugge wilden er zoo koopen. Het meisje

kon haar werk niet af. Ze leerde haar kunst aan
anderen en zoo werd de kantnijverheid de dagelijk-
sche bezigheid der Brugsche vrouwen en meisjes.
Anderen vertellen, dat een spinneweb een Brugsch
meisje op 't denkbeeld bracht kant te maken. Maar
het meisje wist niet, waaraan de draden te beves-
tigen. Haar verloofde maakte dan boutjes of klos-
jes, zooals gij ze hier ziet. Volgens een derde ver-
haal — of legende — werd de eerste kant te Ve-
netië vervaardigd. Een meisje uit die stad was ver-
loofd met een zeeman, die op zekeren dag ten oorlog
vertrekken moest op de vloot. Tijdens zijne afwe-
zigheid wilde het meisje eene schoone sjerp voor
hem maken. Ze deed het. De vloot keerde terug...
maar haar vriend was gesneuveld. Ter gedachtenis
aan hem droeg het meisje zelf de sjerp. Deze trok
de aandacht der voorname dames, die ook zoo'n sjerp
begeerden. En op 't patroon van het meisje werden
niet alleen sjerpen, maar ook sluiers vervaardigd.
De kant was uitgevonden. Toen de Vlamingen met
Boudewijn IV ter kruisvaart trokken, kwamen ve-
len te Venetië. Ze zagen er de sjerpen en sluiers en
brachten er mee voor hun vrouw en dochters. De
Vlaamsche meisjes, vooral de Brugsche, maakten
de kant na, veranderden, verbeterden ze. En zoo
werd Vlaanderen het land der kantnijverheid.

Vader vertelde dan nog, dat men nu veel doet, om
kantwerksters een beter loon te bezorgen.

De kinderen kregen honger en thans ging de familie Blanke wat eten en rusten.

II.

In den namiddag wilden allen den hoogen Hallatoren op... En dat werd een plezierige wandeling, in de hoogte, omdat vader den beiaardier kende. En hoe een beiaard in elkaar zit, wisten de kinderen al uit het boekje der Bibliotheek over Jef Denijn, en den Mechelschen toren. Vader ontmoette Antoon Nauwelaerts, den Brugschen beiaardier in zijne woning. En zijn woning is in de halle... Nauwelaerts verblijft dus bij zijn klokken, in oude, ruime, gezellige kamers, die uitzien op Brugge's markt.

— Ik ben uit Lier, vertelde Nauwelaerts aan mevrouw Blanke. Daar was mijn vader beiaardier, voor hem, mijn grootvader en nog een familielid, zoodat het bedrijf reeds een eeuw in ons geslacht beoefend wordt.

— En wanneer hebt gij leeren beiaarden? vroeg moeder.

— Wel, vader nam me op zijn rug al mee, boven op St. Gummarus, zooals ik mijn kind dikwijls omhoog draag. En toen mijn beenen lang genoeg waren, om bij de pedalen te reiken, leerde ik spelen,

laat ik zeggen op 14 of 15 jaar... Ik heb dikwijls mijn vader vervangen; de eerste maal ging vader op de Vischmarkt staan luisteren en **fier toonde hij** door zijn aanwezigheid daar aan zijn kennissen, dat hij niet aan 't klavier zat, maar zijn zoon. Vader is in 1908 gestorven... Ik werd dadelijk door de stad Lier tot zijn opvolger benoemd. Van daar kwam ik naar Brugge.

Zoo koutend gingen allen langs de wenteltrap naar boven! Wat was 't donker!

Tijdens den oorlog zwegen de klokken. Nauwelaerts was als vrijwilliger bij 't leger in dienst getreden. De beiaardier streed voor zijn land. Wel trachtte een Duitsch officier den beiaard van Brugge te bespelen, maar de kommandantur verbood het. Deze gelastte echter, bij Duitsche overwinningen, Melchior, de zegeklok, te luiden.

Er zijn acht luiders, twee ploegen van vier, die elkaar afwisselen en de klok met de voeten in beweging brengen. Zij spanden zich niet in en de Bruggelingen merkten wel, hoe flauw Melchior zich hooren liet, meer een tappen over dood, dan een jubelen... En ze lachten in hun vuistje. Maar op 19 Oktober 1918, den dag der bevrijding, klonk de machtige stem over Brugge en ver over den omtrek, en ging het bij de luiders wel van harte. Voor zijn vertrek had de bezetter de draden van den beiaard doorgeknipt om te verhinderen dat al de klokken on-

ze soldaten verwelkomden. Tijdens den oorlog bleven de wakers op het belfort en dikwijls zagen ze het vreeselijk geschutvuur van 't front en het ge-laaï van vlammen aan den hemel. Of de toren zuchtte en daverde onder de bommen, die in de stad neerploften en met vervaarlijk geweld openbarstten... Dan weer was het op de kust een regen van vonken... Maar Brugge's belfort bleef gespaard... En nu kwamen onze vrienden bij de klokken, waar een schoenmaker torenwachter is.

Brugge's beiaard telt 47 klokken, allen uit de jaren 1700, Hemony's en Dumony's. Vooral de groo-tere zijn nog prachtig van geluid. De trommel is de zwaarste van België, telt 30.000 gaten en weegt 8 ton. Ze werd in 1748 vervaardigd door A. De Hondt. De zegeklok, die veel lager hangt en het wekker-klokje, dat door den waker gebeld wordt, als bewijs dat hij op zijn post is, spelen niet mee. Als Mel-chior luidt, waggelt de kloeke toren heen en weer en wel zoo, dat het water soms over den rand van 't brand-reservoir boven schommelt.

De beiaardier geeft veel concerten en ook de vreemdelingen luisteren dan gaarne. Vooral Engeland toont veel belangstelling voor de Vlaamsche beiaardkunst. In Mei 1922 heeft Nauwelaerts den beiaard van Parkgate (Engeland) ingehuldigd, zulks ter gedachtenis aan de gesneuvelde oud-leerlingen eener school. De ouders brachten de 31 uitmuntende klokken samen,

en ze verklaarden, dat juist deze wijze van hulde ge-kozen werd, omdat de meeste strijders in Vlaande-ren waren gevallen, het land der klokken. In 1919 werd de Brugsche beiaardier te Queenstown, in Ier-land uitgenoodigd. Daar trof hij een beiaard van 42 klokken. Hij speelde er Iersche liederen. Hij was gevraagd geworden voor één uitvoering, maar moest tien maal spelen. Vijf dagen hielden de Ieren hem vast en ze deden hem groote eer aan. Zoo voer men met hem op zee en aan boord werd een feestmaal ge-houden, waar als hulde aan den Vlaamschen beiaar-dier 28 bisschoppen aanzaten. Te Parkgate nam de fonograaf-maatschappij « His Master's Voice » eeni-ge zijner beiaardliederen op nl.: « Des Winters als het regent »; « Het Hutje bij de Zee ».

Boven hadden onze reizigers een prachtig uitzicht. De halletoren is al 700 jaar oud en 82 meter hoog. Tot aan de klokken zijn er 402 treden. Vroeger stond er een spits op. Deze werd er in 1741 door den blik-sem afgeslagen...

Mijnheer Blanke wees naar de omgeving en zei:

— Kijk al 't Noorden en 't Noord-Westen, tot aan de duinen is het land vlak en open. In 't Zuiden is meer bosch. Men noemt dat Zuiden het houtland. Het Noorden is poldergrond. Vroeger was het er zeer moe-rassig. In de verloopende eeuwen heeft men veel moei-te moeten doen, om er de vruchtbare akkers te ver-krijgen, die we er nu zien. Vooral ook de monniken

uit de abdijen van de Duinen bij Coxyde en van Ter Doest bij Lissewege hebben groote stukken van den bodem drooggelegd... En ge ziet daar tusschen Brugge en Blankenberge den dikken toren van Lissewege... Twintig minuten van daar staat een oude schuur, die zoo groot is, dat men vertelt, hoe een **wagen met twee paarden** er in keeren kan. Die schuur is overgebleven van de abdij Ter Doest, welke in de 16e eeuw verwoest werd. En in die abdij woonde Willem van Saaftingen, die op 11 Juli 1302 daar op 't land met twee paarden ploegde. Hij hoorde dat de Vlamingen naar Kortrijk kwamen om voor hun vrijheid te strijden. Willem spande de paarden uit, reed er mee naar Brugge, verruilde er een tegen een harnas en een zwaard en rende op 't ander naar Kortrijk. In den slag van Groeninge had hij een groot deel aan de overwinning.

Een uurtje van Brugge, daar bij die boomen, ligt het dorpje Meetkerke, waaraan de volgende overlevering verbonden is. Eens haalden visschers van Blankenberge een O. L. Vrouwbeeld in hun net op. Ze plaatsten het beeld in een kapel. Maar 's morgens lag het in de duinen. De visschers brachten het dan naar een kerk, doch den volgenden ochtend vonden ze het beeld opnieuw in de duinen. En zoo ging het ook een derde maal, nadat men het beeld in een andere kerk had uitgesteld. Een oude man zei toen:

— Bind het beeld op den rug van een jongen ezel,

die nog nooit een last gedragen heeft en zie **waarheen het dier gaat.**

De ezel bleef voor de kerk van Meetkerke staan. Een visscher haalde dan in zijn net nog een kistje op met een groen-zijden mantel, dien hij ook naar Meetkerke bracht. Nog altijd gaan de Blankenberg-sche visschers daar ter bedevaart.

Mijnheer Blanke wees nog een toren en hernam:

— Dat is Oudenburg, de oudste stad van **Vlaanderen. Heel lang geleden** stond Oudenburg met de zee in verbinding. Er was veel handel met Aardenburg, nu een vervallen plaatsje, ginds in Holland, juist over de grens. Oudenburg en Aardenburg waren vereenigd door een weg. Voor het verkeer moest men hier over de rivier, de Reie een brug bouwen. Bij die brug ontstond later een stad... naar de brug Brugge genoemd... En Brugge werd veel voornameer dan Oudenburg en Aardenburg en alle gemeenten van Vlaanderen.

Ja, er was daar heel wat te vertellen, boven op den toren... Maar eindelijk ging de familie heen. Onderwege zag ze groote nissen in den toren met **stevige** gesmede hekken en vader vertelde dat de oude Bruggelingen daarin de koffers met hun keuren bewaarden... Om de nissen en koffers te openen waren tien sleutels noodig en die berustten in verschillende handen.

— Gaan we nu het standbeeld van Breydel en De Coninck bekijken? vroeg Maria.

— Natuurlijk! zei vader... en ze stonden er een heelen tijd bij.

— Mijnheer Blanke vertelde daar nog het volgende:

— Alle Vlamingen kennen nu den Guldensporenslag, maar veel minder is de strijd bij den Pevelberg bekend.

Na den slag der Gulden Sporen liet de Fransche koning Filips de Schoone, zijn pogingen niet varen, om de Vlamingen te onderwerpen, maar hij bevond zich nu tegenover een overwinnend volk. Vlaanderen was vrij. De Fransche koning dorstte naar wraak en gebood, dat alle strijdbare mannen tusschen achttien en zestig jaar zich moesten aanmelden... Maar in Vlaanderen bleef men evenmin achterwege... en de kroniekschrijvers getuigen, dat men in die dagen geen enkelen man te lande ontmoette; allen waren in het kamp. En op 19 Augustus 1304 stonden beide legers tegenover elkaar bij den Pevelenberg, tusschen Dowaaï en Rijsel. Hevig werd er gestreden, tot zelfs in den nacht... De eigenlijke aanvoerder was Willem van Gullik, die tot bij de tent van Filips den Schoone geraakte, maar daar sneuvelde. 't Is waar, een toovenaar had hem wijs gemaakt dat hij onkwetsbaar was, en de edelman geloofde dit... Die toovenaar had beter zijn mond gehouden, want nu zijn voorspelling door de feiten valsch bevonden werd, moest de man zijn leven op het rad eindigen.

De slag bij den Pevelenberg bleef onbeslist en elke partij zei, dat ze overwon. De Fransche Koning liet in de vlakte van Beuvry een Te Deum zingen en zijn soldaten besteedden dan drie dagen om hun achttien barons, drie honderd ridders en negen duizend soldaten, die dood gebleven waren op te zoeken. Ook de Vlamingen noemden zich overwinnaars en hadden acht duizend man verloren.

Ter eeuwige gedachtenis over de victorie van Pevelenberg, stichtte Robrecht van Bethune, graaf van Vlaanderen, te Brugge in 1305 een kapel ter eere van Onze Lieve Vrouw, met een godshuis voor blinde mensen; van daar de naam van Onze Lieve Vrouwe van de « blinde lieden » of van « blinde-tjes ».

Het godshuis is verdwenen, maar de kapel bestaat nog bij de Smedepoort.

Ook de meeste burgers van Brugge waren ten strijde getrokken, en toen hadden de Brugsche vrouwen aan Onze Lieve Vrouwe van Potterie een belofte gedaan van jaarlijks eene processie in te stellen, met haar kinderen in 't wit gekleed, en samen te offeren een kaars van dertig ponden, als de mannen bewaard werden en de vijand verslagen.

De Bruggelingen waren te dapper om achteraan te blijven, waar er voor de vrijheid gestreden werd, en velen zullen gevallen, maar de meesten toch teruggekeerd zijn, en dus waren er vrouwen genoeg, om

dankbaar hun gelofte te houden. Zoodus stelden de vrouwtjes van Brugge hun processie in, en daar deze vertrok aan het pas gestichte godshuis der « Blinde lieden » of « Blindekens », werd de omgang ook de « Blindekens-processie » genoemd. En nog elk jaar gaat ze op 15 Augustus uit en offert men ook de kaars van dertig pond. En 's namiddags lazen onze reizigers een vers in de kerk van O. L. V. van Potterie, dat daaraan herinnert:

« In ' jaar Ons Heer duyst drie hondert en vier, zoo
[waeren

Bij Mont en Pevele veel borgers dezer stad
In vreeselijk gevaer, omringd van 's vijands schae-

[ren,

Terwijl hier 't vrouwe-volk met droeve tranen bad;
En zij beloofden dan hier alle jaer te geven
Een groote wasse keers van ses-en-dertig pond,
Indien haer mannen daer niet dood verslegen bleven ».

— Zoo was het in 1304, zei de heer Blanke, maar in de jaren 1914-18 waren er ook veel Brugsche vrouwen en moeders, die weenend baden voor man of zoon, die in den oorlog streed. 't Was op 19 Augustus 1918 een blijde dag voor Brugge. De stad werd bevrijd. 's Morgens vroeg kwamen onze Belgische soldaten binnen. 's Namiddags verscheen de Koning. De regeering vestigde zich hier. De Koning woonde eenigen tijd op een kasteel te Lophem. Ook dat is nu geschiedenis. Maar niet overal was er

vreugde. In veel huizen kwam de geliefde zoon of vader niet terug.

Tragisch was zoo de dood van een strijder te Brugge... Hij lag met zijn makkers in een gracht; aan den overkant van den weg zag hij zijn huizeke. Daar moest zijn vrouw met de kinderen in den kelder zitten. Maar hij mocht er niet heen. De kogels vloegen over den weg. Doch hij kon niet wachten: 't was maar een goede sprong en hij zou dien wagen. Hij snelde heen... Een kogel trof hem en dood viel hij op den drempel van zijn woning... Moeder en kinderen stormden naar de deur. Eindelijk, eindelijk was vader, na vier jaar, teruggekeerd om te sneuvelen onder hun oogen.

De familie Blanke wandelde nu naar den Burg... Ze bezichtigde het stadhuis; de beelden in den voor-gevel zijn nieuw; de vroegere werden door de Fransche republikeinen op den brandstapel geworpen, uit haat tegen alle heeren, vertelde vader. Keizer Napoleon hield meer van het gebouw, want hij betreurde, dat het niet op wieltjes stond, om het naar Parijs te laten rijden. Daar aan die zijde is de H. Bloedkapel, waar men het H. Bloed bewaart, dat door Diederik van den Elzas uit Palestina werd meegebracht. In Mei gaat de vermaarde en prachtige Bloedprocessie uit, die duizenden bezoekers naar Brugge lokt.

In het Gerechtshof zag men de Schouw van het Vrije. Deze is onderaan van zwart marmer en boven

van gesneden hout; ze vertoont de bijna levensgrootte beelden van Karel V en zijne grootouders, Ferdinand van Arragon, Isabella van Castilië, Maria van Bourgondië en Maximiliaan van Oostenrijk.

— Een legende zegt, dat deze schouw, door een gevangene vervaardigd werd, vertelde vader. De man kreeg er zijn vrijheid door terug. Een andere overlevering vertelt, dat men den maker van dit kunststuk de oogen uitstak, opdat hij nergens meer zulk een schouw zou kunnen maken. Dat is gelukkig een fabel.

Op den Burg zagen ze ook het standbeeld van Jan van Eyck. De kinderen hadden natuurlijk op school van de gebroeders Van Eyck gehoord.

In het museum te Brugge ziet men onder meer van Jan van Eyck: het « Portret zijner echtgenoote ». Dit stuk is nog in zijn oorspronkelijke lijst, waarop men leest in 't Latijn: « Mijn echtgenoot Joannes voltooide mij den 17n Juni van het jaar 1438 ». Onderaan staat: « Mijn ouderdom was drie en dertig jaar » en de leus van den schilder: « Als ick kan ». De heer Peter van Lede kocht dit paneel in 1901 op een markt te Brugge en gaf het aan het museum zijner stad.

Jan van Eyck overleed in zeer hoogen ouderdom te Brugge en werd er in de St. Donaaskerk begraven.

— Hier op den Burg stond de St. Donaaskerk, vertelde de her Blanke. Maar de Fransche republikeinen verkochten ze voor afbraak. 't Was in deze kerk, dat Karel de Goede vermoord werd.

De reisgenooten wandelden vervolgens door kleine straten, met eigenaardige huisjes. En in een dier wijken, op den Rollaweg, bij de vesten, toonde vader een huis en zei:

— Daar werd dichter Guido Gezelle geboren.

« 's Noens om 11 1/2 uur stak Guido zijn hoofd op de wereld » vertelt Cesar Gezelle, zijn neef. « Hij kwam juist op tijd om te eten », zei zijn vader later van hem. Dat hoofd was buitengewoon groot en drie-hoekte, zoodat er geen muts groot genoeg was om ze er op te krijgen.

Guido leed als kind voortdurend aan hoofdpijn. Een dokter zei tot zijn vader: « Bah, dien jongen en scheelt er niet met al; alleen zijn hoofd is te dikke, maar dat zal beteren ». En 't beterde.

Guido werd een flinke leerling; studeerde voor priester en had hooge dichtersgaven.

— 't Was Guido Gezelle, die Julia, het weesje van Brugge, naar zijn huis bracht, toen de cholera heerschte, vertelde Maria, die ook de Kinderbibliotheek getrouw las.

— Juist, zei vader. Guido Gezelle was toen priester te Brugge, later te Kortrijk en hij heeft veel voor de armen gedaan. Alles gaf hij weg en hij leed dikwijls armoede. Hij ligt hier te Brugge begraven. Te Kortrijk zullen wij zijn borstbeeld zien.

Te Brugge is nog wel meer te bezichtigen, zooals het museum Gruuthuise, oude stadspoorten, nog ver-

scheidene schoone kerken, maar 't was voor vandaag wel geweest... Vader wees nog op de schilderachtige gevels... Tegen den avond deed hij met het gezin een boottochtje op de eigenaardige vaarten, de prachtige reien van Brugge. En onze vrienden zagen toen nog veel oude gevels en bruggen...

En na het avondmaal sliepen allen heerlijk in een hotel...

III.

Den volgenden dag begaf het gezin zich naar Damme. 't Was een wandeling van een uurtje. Toen 't Zwin nog bestond en Brugge een groote koopstad was, wemelde ook Damme, de voorhaven, van schippers, werklieden en handelaars. En uit dien tijd bezit het nog eenige schoone gebouwen. Maar het plaatsje zelf is thans zeer stil. Vader bracht zijn gezin eerst naar het stadhuis. Hij vertelde weer:

— Damme is een oude stede. Eens had het Zwin het land overstroomd en de graaf van Vlaanderen ontbood Hollandsche dijkwerkers, om de zeegolf door kloeke dammen te breidelen. Een zware dijk moest opgeworpen worden, waar nu Damme ligt. Ongelukkiglijk kon men geen grondslag leggen, omdat een bodemlooze put alle stoffen opslopte. Een hond

sprong elken dag huilend rond die bron. De opzichter werd eindelijk zoo kwaad op dit dier, dat hij het in den put wierp en onmiddellijk was de bron gedempt. De dam werd nu gelegd; een stad ontstond en ontving den naam van Hondsdamme, later Damme. De hond dier legende komt nog in 't stadswapen voor.

Dit stadhuis werd gebouwd in de 15e eeuw. Dertig jaar geleden diende het nog tot herberg, maar in 1895 begon men met het herstel. Kijk daar aan den rechterhoek van den gevel ziet ge in een beugel twee steenen hangen.

Een overlevering vertelt, dat deze steenen de waterhoogte aanduiden van een overstrooming, die 't Noorden van Vlaanderen teisterde. Dit gebeurde dikwijls. In September 1477 verdonken Oostkerke, Lapscheure, St. Catharina buiten Damme en Westcapelle, alle gemeenten hier rond. Toen dreven te Nieuwpoort de schepen op de kade en stond in de kerken van Oostende het water bijna drie meter hoog. In 1609 brak het water weder over de landstreek los. En de menschen klommen in de boomen en werden na een angstigen nacht door schepen van Damme uitvarende, over de akkers gered.

Een tweede legende zegt, dat de bouwmeester van 't stadhuis het aantal noodige steenen zoo nauw uitgerekend had dat er maar twee steenen te veel gekocht waren. En voor de aardigheid hing men die daar op.

Maar men denkt, dat deze beugel met steenen gediend heeft, om hem aan den hals te hangen van kwaadspreeksters... Die moesten zoo een wandeling door de stad maken. Dat waren straffen uit den ouden tijd.

In het stadhuis zagen de reizigers oude voorwerpen, een schoone schouw en een reusachtige vuurtang. Onder het stadhuis is een kelder met sierlijke gewelven en kolommen.

In den gevel van Damme's stadhuis is een plaat aangebracht met de namen der gesneuvelde dorpsgenooten. Voor het gebouw staat het standbeeld van den Vlaamschen dichter Jacob van Maerlant, die in de 13e eeuw leefde. En wat later, aan de groote, oude kerk, wees de heer Blanke op een gedenksteen van Maerlant's graf aanduidend. En vader vertelde.

— Jacob van Maerlant stierf in 1300. Van zijn leven weet men weinig. Waarschijnlijk werd hij te Damme geboren, in alle geval toch in Vlaanderen, maar woonde lang in Holland. Later werd hij griffier te Damme. Hij wilde de Vlamingen ontwikkelen. Daarom vertelde hij hun van de natuur, de wonderen der dieren en planten en delfstoffen, van de gewijde en wereldgeschiedenis, hij vermaande de menschen goed te leven, hekelde de heerschzuchtige edelen en de slechte rechters. Hij streed tegen misbruiken van zijn tijd en prees het onderwijs aan.

Hij werd hier begraven onder een zerksteen. Maar

het was voortdurend oorlog en men vergat later den beroemden man.

Eens in 1584 kwam een voorname Bruggeling, Johannes van Belle geheeten, naar Damme, waar hij den pastoor en de overheden ging bezoeken. Hij was lang door den godsdienstoorlog te Keulen geweest.

— Eindelijk ben ik weer in mijn vaderland terug en zie ik mijn vrienden weer, zei van Belle. En ik wensch ook de oude gebouwen te bezoeken; laten wij eens gezamenlijk naar de kerke gaan!

In de kerk stapte van Belle recht naar een zerk die bijna geheel onder kalk en slijk verborgen was. Hij bekeek ze aandachtig.

— Wat zoekt ge toch? vroeg een der gezellen verwonderd.

— Kent ge deze zerk dan niet? Ze sluit 't graf van een voornaam inwoner uwer stede.

— Nu ge dat zegt, herinner ik mij, ook zooiets van mijn vader vernomen te hebben, zei een der magistraten.

De kalk en vuilnis werden verwijderd, en de zerk vertoonde dan de beeltenis van een zittenden man, lezende in een boek dat op een lessenaar lag. Nevens hem bemerkte men een uil, het teeken der wijsheid. **De steen vermeldde bovendien den naam en eenige levensbijzonderheden van den persoon, die hier begraven was.**

Van Belle ontcijferde het opschrift, dat in 't La-

tijn was, en nu kwam het uit, dat men hier bij de laatste rustplaats van Jacob van Maerlant stond.

Eenigen tijd werd de belangrijke zerk in eere gehouden. Van alle kanten kwamen vreemdelingen naar Damme. Maar men zei, dat men het graf gevonden had van Tijl Uilenspiegel.

Men verwarde den vader der Dietsche dichters met een kluchtspeler. Door de voeten van de kerkbezoekers was de afbeelding van Van Maerlant eenigszins afgesleten. Men aanzag den lessenaar voor een spiegel, en dit woord gevoegd bij den uil, vormde dus Uilenspiegel. Men zegt ook, dat onder die afbeelding gehouwen stond: « Dat es uwen spiegel ». Immers Van Maerlant mocht dienen tot spiegel, tot voorbeeld van het nageslacht. Maar het volk las de half uitgewischte letters als: « Dat es Uilenspiegel ».

Tijl Uilenspiegel had meer indruk op de gemoeienderen gemaakt dan Van Maerlant. Zijn geschiedenis is de uitvinding van een zekeren Thomas Mürner van Straatsburg. Het boek werd zoo gaarne gelezen, dat men het schier in alle talen overzette. Anderen volgden de historie na, ze hier en daar veranderende, en zoo kregen we ook onzen Vlaamschen Uilenspiegel. Tijl was een echte schalk, die iedereen poetsen speelde.

Al die fratsen en poetsen vermaakten 't volk. En toen nu 't gerucht de ronde deed, dat Uilenspiegels

graf te Damme gevonden was, stroomde het volk er heen.

De pastoor ergerde zich aan den grooten toeloop, en liet de zerk omkeeren. Dan bleven de vreemdelingen weg, maar ook de steen werd weer vergeten. En wanneer, in 1830 en later, kunsten en wetenschappen in ons land begonnen te herleven, werd ook weer de aandacht der geleerden op Van Maerlant gevestigd. Eenige oudheidkundigen moesten de grafzerk opzoeken, maar deze was uit de kerk van Damme verdwenen. Na lange nasporingen kwam eindelijk de waarheid aan 't licht. De zerk was met andere grafsteenen uit de kerk verwijderd, lag langen tijd op straat en werd in 1829 door een beeldhouwer uit Brugge gekocht. Hij had die zerk verkapt tot kapiteelen voor 't kerkhofhek te Sluis.

De reizigers zagen ook Damme's hospitaal dat door gravin Johanna van Constantinopel gesticht werd en dus al bijna 700 jaar oud is. Maar het werd later herbouwd en vergroot.

Te Damme nam de familie Blanke het bootje dat op het kanaal naar Sluis vaart. Dat was een aange-naam tochtje, want ook heden scheen de zon. Men zat op het dek. Vader wees den zwaren toren van Oostkerke. Toen het Zwin nog bestond, brandde op dien toren een licht voor de schippers, vertelde hij. En hier in de buurt lag een stad, die Meunikenreede heette en ook van scheepvaart en handel leefde. Nu

kan men de plaats niet meer wijzen, waar ze lag... Hoeke is 't laatste dorpje... En thans zou men niet meer zeggen, dat het eens een stad was met pakhuizen, kantoren en zelfs een hospitaal voor schipbreukelingen.

— Hoeke is een grenskantoor, vertelde de heer Blanke. Voor allerhande waren, die men in België brengt, moet men aan de regeering een belasting betalen. Men noemt die invoerrechten.

Waar een spoor-, een tram- of een steenweg, of een rivier, een kanaal, over de grens voert, staan meestal tolkantoren, waar men die rechten betaalt.

Langs de geheele grens en ook langs de kust waken ambtenaren, want velen willen goederen binnenbrengen zonder rechten te betalen: 't zijn blauwers of smokkelaars. Worden ze betrapt, dan verliezen ze hun waren en krijgen ze boete of gevang, of beide straffen. De smokkelaars verzinnen allerlei listten om de tolbeambten te misleiden. Eens trok een bultenaar over de grens; en o wonder! juist bij 't tolkantoor scheidde de bult in tweeën. Een douanier wilde dit zonderling verschijnsel eens van naderbij onderzoeken... en de bult bleek een baaltje koffie te zijn. Op een andere plaats ging een vrouw van 't eene land in 't andere land; 't woei en daarom zeker duffelde ze haar kindje zoo onder haar mantel. Een der tolbeambten scheen een kindervriend te zijn: hij begeerde 't kleintje eens te zien. 't Wicht was van tabak ge-



Te Sluis.

maakt! Smokkelen is diefstal. Men besteeft den staat. 't Is de plicht van ieder burger de wetten te eerbiedigen...

De boot kwam te Sluis aan, waar een Hollandsch tolkantoor is... Maar onze vrienden hadden geen goederen mee...

Sluis kenden de kinderen wat door het verhaal uit de « Kinderbibliotheek » « Jantje van Sluis ». Ze zagen Jantje in den toren. Ze waren nu in 't buitenland. De heer Blanke was tot hier door gevaren, omdat hij er een tram voor Knokke kon nemen.

De familie noenmaalde te Sluis, dat toch ook nog een oude Vlaamsche gemeente is.

— We zijn nu in Zeeuwsch-Vlaanderen, vertelde vader. In dit gewest ligt ook Biervliet, een oude Vlaamsche stede. Daar woonde eeuwen geleden Willem Beukelsz. In zijn tijd lag Biervliet aan 't water en woonden er veel visschers. Ook Willem Beukelsz oefende dit bedrijf uit. Men ving toen veel haring, maar kon die niet ver verzenden, daar de visch te gauw bedierf. Wilelem Beukelsz vond het middel uit, om haring lang te bewaren. Door een snede verwijderde hij de ingewanden van den haring. Men noemde dit kaken. En van toen af verhandelde men haring in zulk een hoeveelheid dat men van de Vlamingen zei, hoe ze meer goud uit de zee haalden dan anderen uit den grond.

In de kerk van Biervliet is op een gekleurd raam



Stadhuis van Sluis.

Willem Beukelsz voorgesteld. De windwijzer van het stadhuis heeft den vorm van een haring.

Karel V bezocht te Biervliet Willems graf en at daar een haring, als hulde aan dezen verdienstelijken Vlaming. Maar nu kan men dat graf niet meer aanwijzen en Biervliet zelf is een landbouwplaatsje geworden.

EINDE.